

**Голові спеціалізованої вченої ради
Д 64.858.01 Харківського регіонального інституту
державного управління Національної академії
державного управління при Президентіві України
д.держ.упр., професору Д.В. Карамішеву**

ВІДГУК

**офіційного опонента доктора наук з державного управління, професора,
завідувача кафедри маркетингу та реклами Київського національного
торговельно-економічного університету Ромата Євгенія Вікторовича
на дисертацію Лопатченко Інни Миколаївни «Державне управління
профілактикою соціального сирітства на регіональному рівні»,
подану до захисту в спеціалізовану вчену раду Д 64.858.01
Харківського регіонального інституту державного управління
Національної Академії державного управління при Президентіві України
на здобуття наукового ступеня кандидата наук з державного управління
за спеціальністю 25.00.02 – механізми державного управління**

Актуальність теми дисертації. Соціальне сирітство – відносно новий феномен в житті соціуму в цілому, в тому числі й українському. Поява соціального сирітства зумовлена перш за все посиленням соціально-економічної напруги та зростанням кризових явищ у суспільстві, конфліктним характером взаємовідносин між громадськими та державними інституціями, що пов'язано з відсутністю належних державних інструментів впливу щодо профілактики соціального сирітства. Нездатність сім'ї протистояти соціально-економічним та політичним кризам, з одного боку, та недосконалість державної соціальної політики у сфері профілактики соціального сирітства – з іншого, лише загострюють наявну ситуацію. Практика здійснення законодавчого забезпечення державного управління

профілактикою соціального сирітства на регіональному рівні свідчить про недосконалість нормативно-правової бази, її фрагментарність та суперечливість, що зменшує дієвість профілактичної діяльності на регіональному рівні. Звідси постає актуальне для галузі науки державного управління завдання з аналізу особливостей функціонування складових механізму державного управління профілактикою соціального сирітства на регіональному рівні та обґрунтування подальших шляхів його вдосконалення.

Робота відповідає спеціальності 25.00.02 – механізми державного управління, оскільки, в ній виділяються основні складові механізму державного управління профілактикою соціального сирітства (організаційно-правова та соціально-психологічна), єдність яких забезпечує дієвість зазначеного механізму, пропонуються напрямки структурного та змістовного вдосконалення зазначених складових.

У цілому дисертаційне дослідження Лопатченко І. М. відповідає положенням паспорта спеціальності 25.00.02 – механізми державного управління, а саме: організаційний, правовий, ресурсний та інші види механізмів державного управління; формування та реалізація державної політики у сферах державного, регіонального та галузевого управління та інших сферах суспільного життя; цільові, функціональні, організаційні та інші складові механізмів державного управління на центральному, регіональному, галузевому рівнях, в різних сферах суспільного життя.

Отже, тема дисертаційного дослідження є актуальною та практично значущою, що, зокрема, підтверджується зв'язком з науково-дослідною роботою кафедри соціальної і гуманітарної політики Харківського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України «Управління розвитком гуманітарної сфери на регіональному рівні» (державний реєстраційний номер 0112U001155), до виконання якої дисертант був безпосередньо залучений.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків та практичних рекомендацій, сформульованих у дисертації. Сформульовані у дисертаційній роботі наукові положення, висновки та рекомендації ґрунтуються на теоретико-методологічних засадах науки державного управління, узагальненні існуючих ідей та поглядів сучасних вітчизняних та зарубіжних учених, використанні комплексу загальнонаукових і спеціальних методів. Наукові положення, висновки і рекомендації дисертації є теоретично та практично обґрунтованими, це підтверджується значною кількістю (256 найменувань) опрацьованих здобувачем наукових праць зарубіжних та українських дослідників з різних галузей сучасного соціально-гуманітарного знання.

Основні положення й висновки дисертаційного дослідження відповідають чинним вимогам Міністерства освіти і науки України, що висуваються до дисертаційних робіт. У дисертації було успішно реалізовано поставлену мету, що полягає в обґрунтуванні теоретичних засад та розроблення засобів удосконалення механізму державного управління профілактикою соціального сирітства в Україні на регіональному рівні.

Розкриттю теми дослідження та виконанню поставлених завдань, зокрема, сприяла логічно вибудована структура дисертації, так у роботі було здійснено теоретичний аналіз підходів до профілактики соціального сирітства як державної проблеми з метою уточнення змісту поняття «механізм державного управління профілактикою соціального сирітства»; проаналізовано структуру механізму державного управління профілактикою соціального сирітства на регіональному рівні в Україні з метою виявлення його складових; розроблено регіонально орієнтований підхід до вдосконалення механізму державного управління профілактикою соціального сирітства в Україні, що охоплює інституційний та комунікаційний рівні; досліджено проблемні сфери сучасного стану профілактики соціального сирітства в Українській державі та можливості адаптації зарубіжних практик щодо запобігання соціальному сирітству;

здійснено обґрунтування засобів удосконалення механізму державного управління профілактикою соціального сирітства на основі варіативності її форм.

У цілому наукові результати, отримані в дисертації, є достовірними, науково обґрунтованими та аргументованими. Вони базуються на детальному аналізі теоретичних досліджень та практичних напрацювань. Усі наведені в дисертаційній роботі рисунки змістовні, мають пояснення та обґрунтування.

Ґрунтовність наукових положень, висновків і практичних рекомендацій, сформульованих у дисертації, визначається комплексним аналізом нормативно-правових актів та інших офіційних документів, а також застосуванням низки загальнонаукових і спеціальних методів дослідження, таких як методи систематизації, аналізу та синтезу, структурно-функціональний, порівняльного аналізу, статистичний і графічний, структурно-аналітичний та ін. У роботі наведено дані щодо апробації результатів на науково-практичних конференціях та впровадження методичних розробок автора у практичну діяльність органів влади.

Теоретико-методологічною основою дисертаційного дослідження стали фундаментальні положення теорії державного управління, відповідні дослідження вітчизняних і зарубіжних учених. Нормативну основу дисертаційної роботи складають закони України, укази Президента України, постанови Верховної Ради України та Кабінету Міністрів України, нормативні акти центральних органів виконавчої влади України, Європейського Союзу та зарубіжних країн. Емпіричну базу дослідження становлять дані соціологічних та експертних опитувань. Дисертаційну роботу посилює значне використання іноземних джерел (27 найменувань).

Наукове значення дисертаційного дослідження, достовірність і новизна наукових положень підтверджуються теоретичною обґрунтованістю вихідних позицій дослідження, апробацією його результатів під час проведення науково-комунікативних заходів.

До найбільш вагомих результатів, що характеризують наукову новизну дослідження, слід віднести такі:

– обґрунтовано, що дієвість державних засобів запобігання соціальному сирітству та його подолання забезпечується єдністю організаційно-правової (інституційний рівень профілактики) та соціально-психологічної (комунікаційний рівень профілактики) складових механізму державного управління профілактикою соціального сирітства, функціонування якого потребує оновлення з урахуванням регіонально орієнтованого багатовекторного підходу: організаційно-правової складової – інституціалізація регіональної профілактики соціального сирітства; соціально-психологічної – оновлення таких напрямів взаємодії між суб'єктами та об'єктами профілактичної діяльності, як соціальні, медіа та громадські комунікації;

– удосконалено науково-методичний підхід до профілактики соціального сирітства в Україні на регіональному рівні шляхом обґрунтування регіонально орієнтованого багатовекторного принципу функціонування механізму державного управління профілактикою соціального сирітства, який передбачає в системі державних заходів його реалізації врахування, по-перше, варіативності форм державного виховання соціальних сиріт на основі регіональних пріоритетів; по-друге, врахування регіональної специфіки цільової аудиторії під час здійснення державних заходів щодо запобігання соціальному сирітству, по-третє, нормативного закріплення вимог до професійної компетентності суб'єктів здійснення профілактичної діяльності залежно від наявності кризових ознак стану регіону; обґрунтування змісту організаційно-правової та соціально-психологічної складових механізму державного управління профілактикою соціального сирітства на регіональному рівні шляхом визначення системи державних засобів запобігання соціальному сирітству та його подолання з урахуванням, по-перше, об'єктивних (пов'язаних із діяльністю держави та регіональних її інституцій) та суб'єктивних (пов'язаних з особливостями формальних та змістовних характеристик комунікації суб'єктів та об'єктів

профілактичної діяльності) його чинників та, по-друге, варіативності форм профілактики на інституційному та комунікаційному рівнях;

– дістали подальшого розвитку характеристика проблемних сфер державного управління профілактикою соціального сирітства шляхом включення до їхнього переліку такої проблемної сфери, як пріоритет у державному управлінні каральної функції над профілактичною та визначення її зумовленості обмеженнями в застосуванні варіативності профілактики соціального сирітства на інституційному рівні, що проявляється у відмові від традиційних інституцій для дітей, у нормативно-правових обмеженнях на застосування сучасних приватних форм виховання соціальних сиріт; понятійний апарат галузі науки державного управління шляхом уточнення змісту поняття «механізм державного управління профілактикою соціального сирітства», специфіка функціонування складових якого характеризується регіональною зумовленістю, що реалізується через урахування етапів профілактики соціального сирітства, зміст яких пов'язано з регіональними пріоритетами та специфікою цільової аудиторії; узагальнення зарубіжного досвіду запобігання соціальному сирітству шляхом визначення доцільності залучення варіативних форм державного виховання у процесі формування й реалізації державної політики щодо запобігання соціального сирітства на регіональному рівні.

У сукупності отримані наукові результати вирішують важливе науково-прикладне завдання, що полягає в обґрунтуванні теоретичних засад та розробленні засобів удосконалення механізму державного управління профілактикою соціального сирітства в Україні на регіональному рівні.

Практичне значення одержаних результатів дослідження. Значну кількість концептуальних положень роботи було доведено до рівня практичних пропозицій. Акти щодо впровадження результатів дисертаційного дослідження в діяльність органів державної влади та в навчальний процес підтверджують теоретичну значущість та практичне

значення дисертації. Результати дослідження впроваджено у практичну діяльність:

- Центру адаптації державної служби до стандартів Європейського Союзу Національного агентства України з питань державної служби (довідка про упровадження від 7 квітня 2016 р. № 265-17);

- Львівського обласного центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді Львівської обласної державної адміністрації (довідка про упровадження від 22 квітня 2016 р. № 68/27-14-17);

- департаменту праці і соціальної політики Харківської міської ради (довідка про упровадження від 12 травня 2016 р. № 2854-01/17);

- в освітньому процесі при розробленні програм та викладання дисциплін «Соціальні системи та духовне життя суспільства», «Соціально-демографічна політика» у Харківському регіональному інституті державного управління Національної академії державного управління при Президентові України (акт про упровадження від 11 листопада 2016 р. № 51).

Викладені в дисертації пропозиції можуть бути використані органами публічної влади та місцевого самоврядування у процесі формування та реалізації публічної політики на всіх рівнях, науковцями та викладачами вищих навчальних закладів у процесі викладання навчальних дисциплін та подальших наукових дослідженнях у цьому напрямі.

Застосування у практичній діяльності наукових положень дисертації сприятиме підвищенню дієвості та ефективності публічного управління, значно підвищить спроможність держави ефективно відповідати на виклики сучасного швидкозмінного соціального середовища та слугуватиме основною подальшої демократизації управлінських процесів.

Оцінка повноти викладення дослідження в опублікованих роботах. Теоретичні положення і практичні рекомендації, що сформульовані в дисертаційній роботі, достатньою мірою відображені в публікаціях автора, які, за винятком трьох, є одноосібними. Результати дисертаційного дослідження висвітлено у 19 публікаціях, у тому числі в 9 статтях, з яких 7

статей було опубліковано в наукових фахових виданнях із державного управління, 2 статті – у закордонних виданнях, та 10 тезах доповідей у збірниках матеріалів науково-практичних конференцій.

Результати, висновки і рекомендації дисертаційного дослідження є особистим досягненням автора. Персональний внесок автора в спільну наукову роботу зазначено у переліку опублікованих праць за темою дисертації.

Ідентичність змісту автореферату і основних положень дисертації.

Аналіз змісту автореферату та дисертації підтверджує ідентичність структури, логіки викладання матеріалу, відповідність основних положень та висновків за розділами. Зміст автореферату дисертації, основних положень та висновків самої роботи є ідентичним. Оформлення дисертації та її автореферату здійснено відповідно до чинних вимог Міністерства освіти і науки України.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації.

Дисертаційне дослідження Лопатченко І. М., як і будь-яка наукова робота відповідного спрямування, містить у собі дискусійні положення, що потребують більш детального опрацювання, а саме:

1. Автор в обґрунтуванні актуальності дослідження застосовує наліз змісту Національної стратегії профілактики соціального сирітства, проте, в роботі недостатньо чітко зазначено шляхи її реалізації на регіональному рівні. Предметом аналізу в дослідженні став зміст Національної стратегії профілактики соціального сирітства, яка є основним документом регулювання діяльності зазначеним напрямком всієї системи публічного управління на центральному і регіональному рівнях. Але в роботі недостатньо чітко зазначено шляхи реалізації такої стратегії на регіональному рівні.

2. Автор у визначенні наукової новизни на с. 9 роботи зазначає, що удосконалено: « – науково-методичний підхід до профілактики соціального сирітства в Україні на регіональному рівні шляхом обґрунтування

регіонально орієнтованого багатовекторного принципу функціонування механізму державного управління профілактикою соціального сирітства /далі за текстом/». На наш погляд, додаткової аргументації потребує доведення наукової новизни щодо науково-методичного підходу.

3. Позитивним моментом у формуванні емпіричної бази дисертації стали матеріали соціологічних досліджень, які автор здійснив самостійно. На наш погляд, недостатньо аргументовано виглядає вибір респондентів для опитування.

4. Розглядаючи у третьому розділі регіонально орієнтований багатовекторний підхід до профілактики соціального сирітства у контексті специфіки організаційно-правової та соціально-психологічної складових механізму державного управління, цікавим є те, що автор виділяє актуальні вектори його реалізації, які в якості засадницького принципу застосовують, нову методологію діяльності органів влади, де приймається пріоритет профілактичної функції над караючою в діяльності органів влади, розширення інституційних форм виховання соціальних сиріт та комунікаційних форм взаємодії між суб'єктами профілактичної діяльності та об'єктами профілактичної діяльності. Однак, пропонуючи багатовекторний регіонально орієнтований підхід слід було б більш чітко зазначити переваги здійснення профілактики соціального сирітства з урахуванням регіонального аспекту державного управління.

5. Зазначені автором стратегічні пріоритети вдосконалення механізму державного управління профілактикою соціального сирітства, що ґрунтуються на принципах багатовекторності підходів до профілактичної діяльності, варіативності форм державного виховання соціальних сиріт та діалогічності взаємодії влади і громадськості, відповідають основним функціям управління. Дослідження виграло б, якби автор проаналізував напрямки вдосконалення механізму профілактики соціального сирітства з точки зору таких основних управлінських функцій, таких, як планування, мотивація, організація та контроль.

Висловлені зауваження носять переважно рекомендаційний характер і не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи. Вони не знижують наукової і практичної цінності отриманих результатів, які є обґрунтованими і достовірними, а окреслюють напрямки подальших наукових розробок.

Загальний висновок по дисертаційній роботі. На підставі розглянутого вище можна стверджувати, що дисертаційна робота Лопатченко Інни Миколаївни «Державне управління профілактикою соціального сирітства на регіональному рівні» є самостійним, завершеним науковим дослідженням, що вирішує важливе науково-прикладне завдання що полягає в обґрунтуванні теоретичних засад та розробленні засобів удосконалення механізму державного управління профілактикою соціального сирітства в Україні на регіональному рівні.

Запропоновані дисертантом пропозиції і практичні рекомендації здатні позитивно впливати на формування сучасних наукових пошуків і практичну діяльність органів влади, що є реальним внеском у подальший розвиток теорії і практики державного управління.

Враховуючи актуальність, новизну, теоретичну і практичну значущість одержаних дисертантом наукових результатів, їх обґрунтованість і достовірність, практичну спрямованість висновків, вважаю, що виконана дисертаційна робота відповідає чинним вимогам «Порядку присудження наукових ступенів», а її автор Лопатченко І. М. заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата наук з державного управління за спеціальністю 25.00.02 – механізми державного управління.

Офіційний опонент:

доктор наук з державного управління, професор,
завідувач кафедри маркетингу та реклами
Київський національний торговельно-економічний
університет Міністерства освіти і науки України

Є.В. Ромат

Підпис засвідчую:

Завід. Є.В.
Нач. відділу кадрів КНТЕУ
[Signature]